

Konu: **Ruhsal İnsan**

Yazı: **72**

Âhiden öğütler

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Bu bölümün **68** sayılı **Fütüvvet Nedir?** (1) başlıklı yazımda Anadolu Âhilerinin ve Tasavvuf ehlinin edebe verdikleri önemden söz ettim. Edep kavramı erdemleri, sosyal davranış ilkelerini ve görgü kurallarını içerir. Bu yazımda edep kuralları ve bâtil inançları içeren bir Âhi şiirinden seçtiğim birkaç beyit sunmak istiyorum (2). 19. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen ve şairi bilinmeyen bu şiirde Anadolu Âhi geleneğiyle ve sosyal yapısıyla ilgili görgü kurallarını ve günümüzde geçerli olmayan bazı batıl inançları bulacaksınız.

**Acı olma halk ağzından atar,
Tatlı olma pek de kimi âlem yutar.**

Acı söz söyleyen sevilmaz ve itilip uzaklaştırılır. Ama çok tatlı olup her söze kananı da yutuverirler. Burada "kimi âlem" ifadesi "birtakım insanlar" olarak anlaşılmalıdır.

**İtimat eyleme her bir ferde,
Emniyetsiz de görünme merde.**

Her kişiye körü körüne itimat etme. Mert insanlara da şüpheli ve güvensiz davranma.

**Tertemiz giy, süslere asla sadaşma,
Bilmediğin söze veya işe karışma.**

Burada "sadaşmak" fiili "sataşmak" ve "bulaşmak" anlamlarını içeriyor olabilir.

**Sâde-dil ol fakat ahmakça değil,
Kıl tevazu dahi alçakça değil.**

"Dil" sözüyle konuşma dili değil, gönül kastediliyor. "Sâde-dil ol" sözüyle insanın alçakgönüllü olması nasihat ediliyor. Ama tevazu içinde olmak alçalmayı gerektirmez.

**Koymadığın şeyi kaldırma sakın,
Töhmeye kendini aldırma sakın.**

"Töhmeye" sözü işlenildiği sanıl suç olup, burada "iftira" anlamında kullanılmıştır.

**Gece mirat'a nazar etmek hata,
Gündüzün görsen yüzün amma seza.**

Geceleyin aynaya bakmak hatadır ama gündüz yüzüne bakarsan uygundur ve yakışır.

**Ey ođul koyma enen altına el,
İstimâ etme, bu söz ile kıl amel.**

“İstima etmek” “dinlememek, ciddiye almamak” anlamlarını taşır. Anadolu kültüründe çenenin altına el koymak sakallı yaşlıları ciddiye almayıp biraz alay etmekle de ilgili olabilir.

**Gece süpürme evi ey pâk kiş,
Fâkaya sebep olur zira bu iş.**

“Fâka” yoksulluk ve “fâkıa” büyük bela demektir. “Pâk kiş” sözüyle “temizliğe meraklı kişi” kastediliyor. Bu beyitte kadim dönemden kalma bâtil bir inançtan söz ediliyor.

**Koyma süprüntü kapı ardında hem,
Eyleme süprüntüye vaz-ı kadem.**

Süprüntüyü “Vaz-ı kadem” etmek, onu kapının ardına koyarak evin girişindeki ilk adıma yerleştirmek ve süprüntüye önem vermek oluyor. “Süprüntü” kalitesizliği belirtir.

**Ey ođul, oturma eşik üzere hem,
Böyle işten rızık olur noksan-ı kem.**

Eşik üzerinde oturmak tembelce beklemeyi ifade eder. Anadolu kültüründe eşığe basmak uğursuzluk getirdiğine inanılırdı. Oturanların gelirlerinin azalacağını söylüyor.

**Ger temizlersen etekle yüzünü
Hikmete uydurmaz oldun özünü.**

“Etek” ile kastedilen esnafın takındığı peştamal olsa gerek. Zira peştamala el silinir.

**Müşterek olduđu halde bir tarak,
Saçına vurma anı eyle merak.**

Ortak kullanılan taraklara dikkat etmek gerekir, zira üzerinde bit yumurtası olabilir.

**Genç iken sen, ihtiyar olanları
Tut aziz ve muhterem, sen onları.**

“Muhterem” sözü hürmet ile ilgilidir ve “saygıdeğer insan” anlamına gelir.

Kaynaklar:

(1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/311.pdf>

(2) **Böyle Buyurdu Sûfi**, Ömür Ceylan, sayfa 156, Kapı yayınları, 2010, İstanbul.